

8

ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA

RESUM

En aquest àmbit, han sorgit d'alguns agents socials distintes iniciatives de producció, totes de caràcter privat i amb independència de la forma jurídica, que actuen dins el mercat i prenen posicions diverses. Una d'aquestes iniciatives és la responsabilitat social de les empreses i consisteix en «la integració voluntària per part de les empreses de preocupacions socials i mediambientals en les seves operatives comercials i també de relació amb els seus interlocutors». ³⁴ Cada vegada més es té la percepció que una part dels consumidors veuen necessaris els comportaments responsables de les empreses i que aquesta posició no és incompatible amb els beneficis comercials.

L'informe del 2003 inclou com a novetat, en l'apartat 8.4.5, el concepte de responsabilitat social de les empreses (RSE), que encara no ha assolit un desenvolupament destacat a les Illes. Comencen ja a sorgir iniciatives, com les que es comenten d'Eticentre i d'Engresca. En propers informes es té la intenció d'incorporar altres iniciatives d'RSE ja consolidades, però sempre es consideren iniciatives d'RSE les que s'acullen als criteris que ha definit la Comissió Europea. En aquest sentit, no són iniciatives amb caràcter d'RSE les fundacions culturals ni les que tenen finalitats educatives, però buides de contingut ocupacional i productiu social i/o mediambiental.

Durant l'exercici 2003, el conjunt de l'economia social i solidària de les Illes, ha produït ingressos per valor de 481,68 milers d'euros, i s'ha generat una ocupació directa de 6.087 llocs de feina, a més d'implicar un col·lectiu de 21.900 persones entre socis, participants i voluntaris; tot i que encara no s'ha completat el procés d'incorporació de les activitats productores del seu àmbit.

34. COM 2002 núm. 347. Comunicació de la Comissió Europea relativa a la responsabilitat social.

8.1

PRODUCTORS DE MERCAT

Les empreses de l'economia social que actuen dins el mercat amb competència i que s'inclouen en aquest apartat són les cooperatives, les societats laborals i les confraries de pescadors.

8.1.1. LES COOPERATIVES

Les cooperatives constitueixen la figura més destacada del sector productiu de l'economia social.

L'evolució de les cooperatives i dels socis que són d'alta a la Seguretat Social, en el període 1997-2003, presenta una tendència creixent en el nombre tant de cooperatives com de socis, que es modera a partir de l'any 2002. (Vegeu el quadre III-119)

Pel que fa a l'any 2003, el creixement observat han estat del 2,7% per a les cooperatives, mentre que el nombre de socis ha tingut una reducció de l'1,9%. L'indicador de socis per cooperativa -dimensions de la cooperativa-, el darrer any, registra un retrocés, en passar de 13,1 (any 2002) a 12,5 socis per cooperativa (any 2003), com a conseqüència de la disminució que s'ha registrat en el nombre de socis total. Pel que

QUADRE III-119. COOPERATIVES I SOCIS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL: EVOLUCIÓ ANUAL (1997-2003)

Illes Balears	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nre. de cooperatives	178	171	168	169	178	182	187
Nre. de socis treballadors	1.829	1.856	1.924	2.053	2.245	2.387	2.342
Nre. de socis per cooperativa	10,3	10,9	11,5	12,1	12,6	13,1	12,5
% inc. interanual de cooperatives	-3,8	-3,9	-1,8	0,6	5,3	2,2	2,7
% inc. interanual de socis	2,2	1,5	3,7	6,7	9,4	6,3	-1,9
% inc. interanual de socis/coop.	6,2	5,6	5,5	6,1	3,8	4,0	-4,5
Conjunt de l'Estat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nre. de cooperatives	21.531	22.155	22.564	23.334	24.351	25.336	24.907
Nre. de socis treballadors	227.609	244.711	259.757	269.063	277.385	284.675	319.755
Nre. de socis per cooperativa	10,6	11,0	11,5	11,5	11,4	11,2	12,8
% inc. interanual de cooperatives	5,5	2,9	1,8	3,4	4,4	4,0	-1,7
% inc. interanual de socis	6,1	7,5	6,1	3,6	3,1	2,6	12,3
% inc. interanual de socis/coop.	1,0	4,5	4,2	0,2	-1,2	-1,4	14,3
% Balears respecte d'Espanya	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nre. de cooperatives	0,83	0,77	0,74	0,72	0,73	0,72	0,75
Nre. de socis treballadors	0,80	0,76	0,74	0,76	0,81	0,84	0,73

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Direcció General d'Ocupació, i elaboració pròpia.

fa al conjunt d'Espanya i en el període considerat (1997-2003), també presenta una tendència creixent. Encara que, contràriament al que ocorre a les Balears s'observa una disminució en el nombre de cooperatives (-1,7%), i el nombre de socis s'incrementa un 12,3%, durant l'any 2003, la qual cosa fa que el nombre de socis per cooperativa se situï en 12,8.

La participació de les Illes en el conjunt de l'Estat, se situa, l'any 2003, en valors molt poc destacats (0,75% per a les cooperatives, i 0,73% pel que fa als socis), tal com es registra en l'evolució presentada.

Per sectors, sobre la base de la CNAE-93 (classificació nacional d'activitats econòmiques del 1993) es manté la distribució següent: el 38,3% de les cooperatives desenvolupen activitats de comerç i hoteleria; el 30,5%, serveis socials i ensenyament; el 17,4%, activitats agràries; el 4,2%, construcció; el 5,4%, serveis d'empreses i assegurances, i el 4,2%, transports.

Les unions cooperatives que hi ha a les Balears, durant l'any 2003, no han augmentat el nivell d'associació, tot i que el nombre de socis mostra una certa disminució (-1%). D'aquesta manera, es modera l'evolució del període 1997-2003, en què el nivell associatiu ha tingut una tendència creixent, el qual se situa en el 46% del total de cooperatives i en el 74,7% del total de socis l'exercici 2003. (Vegeu el quadre III-120)

El cooperativisme agrari de Balears agrupa 41 cooperatives agràries distribuïdes geogràficament de la manera següent: 32, a Mallorca; 6, a Menorca, i 3, a Eivissa. També figuren associades dins aquesta unió quatre societats agràries de transformació (SAT), que són empreses amb finalitats socials de millora del medi rural i promoció del desenvolupament agrari. En total, la facturació, l'any 2003, ha augmentat un 7,2%, i se situa en els 60 milions d'euros. Les cooperatives agràries de segon grau (cooperatives de cooperatives), són un mitjà important per obtenir economies d'escala. Actualment, hi ha 3 cooperatives de segon grau: dues, a Mallorca, amb 17 cooperatives agrupades, i una, a Menorca, que agrupa les 6 cooperatives de l'illa.

El cooperativisme de treball, durant l'any 2003, ha augmentat en una cooperativa, que resulta del moviment d'altres i baixes. En canvi, el nombre total de socis treballadors es redueix un 3,2% per aquest motiu. El nombre del conjunt de treballadors assalariats augmenta un 8,1% i la xifra de negoci agregada dels socis de la Unió s'ha reduït un 12,9%, també pel mateix motiu esmentat.

Dins la Unió de Cooperatives de Treball funciona una secció sectorial de les cooperatives d'ensenyament, que agrupa 9 cooperatives i que té un pes destacat en el subsector de l'ensenyament de les Illes.

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	% var. 03/02
QUADRE III-120. UNIONS DE COOPERATIVES, ILLES BALEARS (1997-2003)								
Cooperatives Agràries de Balears								
Nre. de cooperatives associades	31	28	32	32	38	42	41	-2,4
Nre. de societats agràries de transformació	0	0	0	2	4	4	4	0,0
Nre. de socis	3.685	3.679	4.435	4.133	4.839	4.929	4.894	-0,7
Facturació (en milions d'euros)	s/d	36,89	40,97	48,68	58,23	56,02	60,03	7,2
Unió de Cooperatives de Treball Associat								
Nre. de cooperatives associades	24	22	23	31	41	40	41	2,5
Nre. de socis treballadors	—	—	—	—	443	526	509	-3,2
Nre. de treballadors assalariats	—	—	—	—	448	395	427	8,1
Total de socis i assalariats	586	523	622	832	891	921	936	—
Facturació (en milions d'euros)	—	—	—	—	11,20	19,83	17,27	-12,9
Total de cooperatives i SAT associades								
Total de cooperatives i SAT associades	55	50	55	65	83	86	86	0,0
Total de socis	3.685	3.679	4.435	4.133	5.282	5.455	5.403	-1,0
Total de cooperatives d'alta a la Seg. Social								
Total de cooperatives d'alta a la Seg. Social	178	171	168	169	178	182	187	2,7
Total de socis	5.462	5.535	6.359	6.186	7.084	7.316	7.236	-1,1
Nivell d'associació cooperatiu (%)								
Cooperatives	30,90	29,24	32,74	38,46	46,63	47,25	45,99	—
Socis	67,47	66,47	69,74	66,81	74,56	74,56	74,67	—

Font: elaboració pròpia, memòries de les organitzacions, i Ministeri de Treball i Afers Socials.

8.1.2. LES SOCIETATS LABORALS

Les societats laborals han tingut una evolució significativa com a conseqüència del fet que ha entrat en vigor la legislació que incorporà la nova societat laboral limitada i que en simplificà d'una manera important la figura jurídica. El tret que caracteritza aquestes societats consisteix que la majoria del capital social ha de ser propietat dels treballadors, que hi aporten el treball remunerat per temps indefinit.

La simplificació que ha representat la Llei de societats laborals 4/1997, que pretén aconseguir noves vies per crear ocupació i augmentar la participació dels treballadors dins les empreses, ha tingut una resposta important amb la conversió de les societats anònimes en limitades i amb la creació de noves societats també limitades.

L'evolució de les societats laborals, tant a les Illes com al conjunt de l'Estat, és clarament creixent en el període 1997-2003. (Vegeu el quadre III-121)

QUADRE III-121. SOCIETATS LABORALS I SOCIS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL (1997-2003)

	Evolució anual						
Illes Balears	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nre. de societats anònimes	52	55	47	42	36	33	25
Nre. de socis treballadors	340	374	383	417	378	325	299
Nre. de socis per societat anònima	6,5	6,8	8,1	9,9	10,5	9,8	12,0
Nre. de societats limitades	8	33	62	90	124	151	207
Nre. de socis treballadors	23	115	265	404	525	670	888
Nre. de socis per societat limitada	2,9	3,5	4,3	4,5	4,2	4,4	4,3
Total de societats	60	88	109	132	160	184	232
Total de socis treballadors	363	489	648	821	903	995	1187
Total de socis per societat	6,1	5,6	5,9	6,2	5,6	5,4	5,1
% inc.interanual de societats laborals	20,0	46,7	23,9	21,1	21,2	15,0	26,1
% inc.interanual de socis	-1,9	34,7	32,5	26,7	10,0	10,2	19,3
% inc.interanual de socis / societat laboral	—	-8,2	7,0	4,6	-9,3	-4,2	-5,4
Conjunt de l'Estat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nre. de societats anònimes	5.149	4.867	4.560	4.154	3.798	3.494	3.180
Nre. de socis treballadors	53.976	53.993	54.798	51.971	48.485	44.105	41.489
Nre. de socis per societat anònima	10,5	11,1	12,0	12,5	12,8	12,6	13,0

Continua

QUADRE III-121. SOCIETATS LABORALS I SOCIS D'ALTA A LA SEGURETAT SOCIAL (1997-2003)

Evolució anual							
Conjunt de l'Estat	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nre. de societats limitades	464	2.212	5.060	7.781	10.520	13.361	15.227
Nre. de socis treballadors	1.807	8.574	20.808	32.899	44.494	56.670	68.107
Nre. de socis per societat limitada	3,9	3,9	4,1	4,2	4,2	4,2	4,5
Total de societats	5.613	7.079	9.620	11.935	14.318	16.855	18.407
Total de socis treballadors	55.783	62.567	75.606	84.870	92.979	100.775	109.596
Total de socis per societat	9,9	8,8	7,9	7,1	6,5	6,0	6,0
% inc.interanual de societats laborals	5,7	26,1	35,9	24,1	20,0	17,7	9,2
% inc.interanual de socis	5,5	12,2	20,8	12,3	9,6	8,4	8,8
% inc.interanual de socis / societat laboral	—	-10,7	-11,1	-9,5	-8,7	-7,9	-0,4
% Balears respecte d'Espanya							
Total de societats laborals	1,07	1,24	1,13	1,11	1,12	1,09	1,26
Total de socis treballadors	0,65	0,78	0,86	0,97	0,97	0,99	1,08

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Secretaria General d'Ocupació, Direcció General de Foment de l'Economia Social.

Durant l'any 2003 s'ha incrementat un 26,1% el nombre total de societats constituïdes en relació amb l'any 2002, encara que les societats anònimes perden implantació per causa de la nova societat limitada. El nombre de socis també experimenta un increment important, que arriba al 19,3%. Pel que fa a l'indicador de socis per societat, que mesura les dimensions de la societat, s'ha de dir que disminueix un 5,4% en relació amb l'any 2002 justament per l'important nombre de societats, que es constitueixen en societats més petites. Pel que fa a escala de l'Estat espanyol, cal constatar que els increments que s'observen són menors que els que han tingut les Illes. La participació de les Balears en el total d'Espanya és d'un 1,26% en el nombre de societats i de l'1,08% pel que fa al nombre de socis.

Al conjunt del període presentat s'observen, a les Illes, creixements sostinguts de l'ocupació, que, en valors relatius, esdevenen majors als que s'observen per al conjunt de l'Estat. La tendència de la participació de les Balears en el total, per tant, presenta una evolució creixent, en passar del 0,65% de l'any 1997 a l'1,08% del 2003.

Pel que fa a les associacions de societats laborals, el nivell d'associació que s'ha aconseguit fins a l'any 2003 és del 40% del total de les societats anònimes i del 41,1% del total de les limitades, de manera que implica el 43,8% dels socis treballadors. Per a l'exercici 2003, el creixement observat de la associació és del 15,8% per a les societats i del

44,4% per al nombre de socis. El nivell de facturació total de l'exercici actual es pot estimar en 25,18 milions d'euros. (Vegeu el quadre III-122)

8.1.3. LES CONFRARIES DE PESCADORS

Les confraries de pescadors són corporacions de dret públic que col·laboren amb l'Administració, i tenen una participació social interna que és de caire paritari de treballadors i d'armadors als quals donen suport administratiu, laboral i, en ocasions, financer. Gestionen les instal·lacions frigorífiques, de pesatge i de transport als diversos ports de les Illes. L'organització de les confraries està constituïda per una assemblea general de socis, una junta general, amb un patró major, que n'és el president, i un vicepresident.

Les confraries de pescadors integren la totalitat del sector pesquer de les Balears, mitjançant setze confraries, distribuïdes geogràficament de la manera següent: deu, a Mallorca; tres, a Menorca; dues, a Eivissa, i una, a Formentera.

Durant l'any 2003, s'observa un increment tant de l'ocupació generada (2,7%) com del volum de vendes (6,08%), encara que la flota té una reducció en el nombre d'unitats, que passa de 448 a 418. En conjunt, suposa que es fa una substitució de les unitats per motius obsolets, de manera que resulta una flota més equipada, a la vegada que també el volum de pesca es redueix el 8,23%, la qual cosa fa pensar en una millora dels preus d'aquestes pesques, amb independència de la influència de factors meteorològics adversos de l'any. (Vegeu el quadre III-123)

QUADRE III-122. ASSOCIACIONS DE SOCIETATS LABORALS, ILLES BALEARS (2001-2003)

	2001	2002	2003	% inc. 03/02
Nre. de societats anònimes associades	7	8	10	25,0
Nre. de societats limitades associades	34	74	85	14,9
Nre. de socis treballadors	153	360	520	44,4
Nre. de treballadors assalariats	51	126	126	0,0
Facturació global (en milions d'euros) (*)	6,12	12,3	25,18	104,7
Totals de les Illes				
Societats anònimes laborals	36	33	25	-24,2
Societats limitades laborals	124	151	207	37,1
Socis treballadors	903	995	1.187	19,3
Nivell d'associació (%)				
Societats anònimes laborals	19,4	24,2	40,0	—
Societats limitades laborals	27,4	49,0	41,1	—
Socis treballadors	16,9	36,2	43,8	—

(*) Estimació de dades.

Font: AELIB i Direcció General de Foment a l'Economia Social; elaboració pròpia.

QUADRE III-123. CONFRARIES DE PESCADORS DE BALEARS (2001-2003)

	2001	2002	2003	% var. 03/02
Àrea social				
Nre. de confraries	16	16	16	—
Ocupació directa generada	924	852	875	2,70
Àrea econòmica				
Volum de vendes (milers d'euros)	16.000	16.900	17.928	6,08
Àrea d'activitat				
Nre. total de la flota de les Balears	456	448	418	-6,70
Volum de pesques (en t)	3.200	3.843	3.527	-8,23

Font: Federació Insular de Confraries de Pescadors de Mallorca (FICOPEMA) i elaboració pròpia.

8.1.4. L'OCUPACIÓ REGISTRADA

L'ocupació en el període 1996-2003 que han creat les empreses cooperatives i les societats laborals mostra una evolució creixent i sostinguda. (Vegeu el quadre III-124)

Durant l'any 2003 ha tingut una taxa de creixement del 4,35% en relació amb l'any anterior, increment que se situa per sobre de la mitjana de les Illes, que ha estat del 2,95%. Pel que fa a Espanya, l'ocupació de l'economia social va créixer un destacat 11,39%, molt per sobre el 2,96% que s'observa en el conjunt de l'economia espanyola. A les Illes, les cooperatives i les societats laborals representen el 0,92% del conjunt de l'economia balear, i incrementen lleugerament la participació de l'any anterior, que va ser del 0,91%. En el conjunt d'Espanya, les cooperatives i les societats laborals suposen el

2,55% l'any 2003, de manera que ha augmentat la participació de l'any anterior en el total. Aquestes dades³⁵ sembla que indiquen que les empreses de l'economia social han generat, en valors relatius, més ocupació que el conjunt de l'economia.

8.2.

LES INSTITUCIONS FINANCERES SOCIALS

Aquest apartat inclou les iniciatives que secularment han sorgit d'algunes entitats financeres amb un definit sentit social, i també altres que apareixen actualment i que incorporen una clara vocació solidària a favor del medi ambient i de contribució al benestar dels ciutadans més desvalguts.

35. Font de les dades d'ocupació l'enquesta de població activa (EPA).

QUADRE III-124. POBLACIÓ OCUPADA (NOMBRE DE PERSONES REGISTRADES A LA SEGURETAT SOCIAL) (1996-2003)									
	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	% var. 03/02
Illes Balears									
Cooperatives i societats laborals	2.159	2.192	2.345	2.572	2.908	3.148	3.382	3.529	4,35
Conjunt de l'economia (dades de l'EPA)	277.000	281.700	282.700	302.800	315.000	314.200	373.400	384.400	2,95
% de participació	0,78	0,78	0,83	0,85	0,92	1,00	0,91	0,92	
Espanya									
Cooperatives i societats laborals	267.334	283.392	307.278	335.363	353.933	370.364	385.450	429.351	11,39
Conjunt de l'economia (dades de l'EPA)	12.543.800	12.914.600	13.342.100	14.041.500	14.610.800	14.866.900	16.377.300	16.862.000	2,96
% de participació	2,13	2,19	2,30	2,39	2,42	2,49	2,35	2,55	

Font: Ministeri de Treball i Afers Socials, Butlletí Trimestral d'Estadístiques Laborals, INE, i elaboració pròpia.

8.2.1. L'ESTALVI ÈTIC

La Federació Europea de Finances i Banques Ètiques i Alternatives (FEBEA), durant l'exercici 2003, ha acceptat com a membre Colonya, Caixa de Pollença, per l'aportació que fa amb l'estalvi ètic. Aquesta iniciativa, que va començar fa quatre anys, és el primer pas cap a la implantació de la banca ètica a les Illes.

Enguany, també, s'ha introduït en el mercat un nou instrument financer: el compte corrent ètic, que ofereix als impositors -de la mateixa manera que la llibreta d'estalvi ètic- que els seus doblers puguin destinar-se a finançar iniciatives de l'economia productiva, amb objectiu d'ajudar a eradicar la pobresa, l'exclusió social o l'atur, i de contribuir a

la defensa del medi ambient i a la sostenibilitat dels recursos.

L'exercici 2003 ha tingut uns creixements importants, la qual cosa suposa, després de quatre anys, una experiència quasi bé consolidada. El saldo de dipòsits s'ha més que duplicat (116%), i el nombre de llibretes ha crescut el 40,4%, a més d'aconseguir 178 nous comptes corrents oberts el primer any d'implantació. Els finançaments concedits han estat 638,9 milers d'euros, xifra que, en relació amb el saldo de dipòsits, es considera encara modesta, tot i que s'incrementa el 42,9% amb relació a l'any 2002. Pel que fa la dotació al fons de subvencions, ha augmentat el 20,3%; en canvi, el volum de subvencions atorgades (20,5 milers d'euros) ha disminuït, perquè prové de les dotacions de l'any anterior. (Vegeu el quadre III-125)

QUADRE III-125. COLONYA, CAIXA DE POLLENÇA: ESTALVI ÈTIC (2000-2003)					
(en milers d'euros)	2000	2001	2002	2003	% inc. 03/02
Saldo dels dipòsits	919,5	2.144,5	2.278,9	4.923,3	116,0
Dotació dels fons de donacions	5,9	31,1	24,3	29,3	20,3
Nre. de llibretes	313	470	589	827	40,4
Nre. de comptes corrents				178	
Nre. de titulars persones físiques	411	606	767	1.209	57,6
Nre. de titulars persones jurídiques	29	61	81	182	124,7
Finançaments formalitzats	0,00	24,0	447,0	638,9	42,9
Total de subvencions atorgades	0,00	4,5	29,4	20,5	-30,4

Font: Memòria de l'estalvi ètic 2003 i elaboració pròpia.

8.2.2. EL MONT DE PIETAT DE BALEARS

L'activitat del Mont de Pietat de Balears se centra a concedir préstecs pignoratius a persones amb pocs recursos que no disposen de solvència suficient per poder obtenir préstecs amb garantia personal. És una institució secular de la Caixa de Balears "Sa Nostra", que duu a terme aquesta obra assistencial i que depèn de la seva Fundació.

L'evolució des de l'any 1999 fins al 2003 mostra que ha crescut de manera sostinguda, tant en el nombre de préstecs com en l'import total concedit. L'any 2003 la inversió creditícia s'ha incrementat un 23,1%, mentre que el nombre de préstecs ha crescut un 18,1%, mentre que s'obser-

va que la mitjana per operació, en euros, és de 315,9 en el present exercici, enfront dels 303,3 euros de l'any 2002. La precarietat de moltes situacions que es detecten i que de cada any augmenten pot servir per explicar l'increment de l'activitat del Mont de Pietat. (Vegeu el quadre III-126)

8.2.3. LA CAIXA RURAL

La Caixa Rural és una cooperativa de crèdit que s'orienta a finançar el sector agrari i ramader de les Illes. S'integra en la Unió Nacional de Cooperatives de Crèdit Agràries (UNACC), i l'evolució dels darrers cinc anys de les magnituds principals en mostren una tendència creixent. (Veure el quadre III-127)

**QUADRE III-126. MONT DE PIETAT DE BALEARS:
EVOLUCIÓ DE LES MAGNITUDS PRINCIPALS (1999-2003)**

	1999	2000	2001	2002	2003	% var. 03/02
Inversió creditícia (milers d'euros)	1.355	1.687	1.994	2.532	3.116	23,1
Nre. de préstecs en vigor (31 desembre)	6.439	6.855	7.663	8.349	9.864	18,1
Mitjana per operació (en euros)	210,4	246,1	260,2	303,3	315,9	—

Font: "Sa Nostra", Caixa de Balears, i elaboració pròpia.

QUADRE III-127. CAIXA RURAL DE LES ILLES BALEARS: EVOLUCIÓ DE MAGNITUDS (1999-2003)

	1999	2000	2001	2002	2003	% 03/02
Nre. de socis	8.475	8.649	9.245	9.526	10.344	8,6
Nre. d'oficines	17	19	22	26	26	0,0
Nre. de socis beneficiaris	1.617	1.984	1.644	1.554	1.944	25,1
Crèdits concedits als socis (milers euros)	41.241	64.573	76.756	95.240	183.896	93,1
Mitjana de milers euros per operació	25,50	32,55	46,69	61,29	94,60	—

Font: Caixa Rural de Balears i elaboració pròpia.

Pel que fa a l'exercici 2003, el nombre de socis beneficiaris ha crescut un 25,1% en relació amb l'any 2002, i el nombre de crèdits concedits quasi bé s'ha duplicat (93,1%), mentre que la mitjana per operació se situa en els 94,6 milers d'euros, enfront dels 61,3 milers d'euros de l'any anterior, la qual cosa indica que els crèdits són, de cada vegada, d'unes quanties més importants.

8.2.4. L'OBRA SOCIAL DE LES CAIXES D'ESTALVIS

Els beneficis que obtenen les caixes d'estalvis s'han d'aplicar necessàriament a la dotació de les reserves legals i voluntàries, i el romanent que queda es destina a un fons social, que s'ha d'adreçar a diverses iniciatives de caire assistencial, cultural o de recerca, o bé a iniciatives de l'economia social o solidària. Tot i que no es disposa, encara, d'aquesta informació detallada, es pot consultar l'aplicació que s'ha dut a terme durant l'any 2003 dels recursos dels fons social. (Vegeu el quadre III-128)

QUADRE III-128. OBRA SOCIAL DE LES CAIXES D'ESTALVI DE LES BALEARS. (MILERS D'EUROS)

	2002	2003	% 03/02
"Sa Nostra": àrees			
Assistencial i sanitària	1.962	1.757	-10,5
Docent i d'investigació	774	1.055	36,3
Cultural	2.320	2.175	-6,3
Patrimoni històric i natural	632	699	10,6
Total	5.690	5.686	-0,1
Colonya, Caixa de Pollença			
Àrees assistencial, cultural i esportiva	196	203	3,6
"La Caixa": àrees			
Activit. manten. i invers. de la Fundació	3.405	3.144	-7,7
Esplai i tercera edat	293	404	38,1
Activitats culturals, educatives i socials	3.551	3.091	-12,9
Col·laboració amb instituc. públiques	383	634	65,6
Ajudes econòmiques a entitats diverses	367	263	-28,3
Despeses generals	80	72	-10,1
Total	8.078	7.608	-5,8
Total d'entitats financeres	13.964	13.497	-3,3

Font: entitats esmentades i elaboració pròpia.

8.3.

ELS ASSEGUADORS DE L'ECONOMIA SOCIAL

Les empreses d'assegurances de l'economia social han anat desenvolupant el model assegurador que té com a referent una sèrie de principis i de valors. L'actuació d'aquestes empreses s'orienta al servei de les famílies i, en especial, de les persones que participen i col·laboren amb els col·lectius que desenvolupen l'economia social. Durant l'exercici 2003 s'incorpora, per primera vegada en el aquest informe, la companyia Atlantis, del grup europeu d'asseguradors de l'economia social, que té, a les Illes, la cartera constituïda següent: 2.025 pòlisses, i 1.740 clients, amb un total de primes equivalents a 642,23 milers d'euros.

8.4.

ECONOMIA SOLIDÀRIA

Aquest apartat inclou les unitats de producció, que prioritzen els objectius socials per sobre de l'objectiu del màxim guany. En aquest sentit, direm que aquestes empreses i entitats no tenen pretensions de competència. Ampliant un poc més aquesta reflexió metodològica, es pot afirmar que aconseguir beneficis, tot i que es considera com una condició necessària i a la vegada imprescindible, en cap cas no n'és l'objectiu prioritari, i el valor afegit social incorporat és l'element que en distingeix els productes i serveis i que, per tant, marca la diferència respecte de la resta. En resum,

per a aquests productors l'eficiència social queda per sobre de l'eficiència econòmica.

A continuació s'exposen les diverses iniciatives d'economia productiva d'entitats i empreses sense afany de lucre, que, d'una banda, mantenen finalitats comunes sense està federades, o que, de l'altra, constitueixen unions per fer tasques orientades a augmentar la capacitat de gestió per tal de recollir experiències d'altres entitats. Així, es detallen les iniciatives de comerç just, d'inserció sociolaboral, d'inserció de persones amb discapacitat i la xarxa d'economia social i solidària (REAS).

8.4.1. LES INICIATIVES DE COMERÇ JUST

Les botigues de comerç just es troben integrades en la Coordinadora Estatal d'Organitzacions de Comerç Just, que agrupa actualment 34 organitzacions a Espanya. L'objectiu és establir una plataforma que permeti als productors del país del Sud accedir als mercats del Nord mitjançant la importació de productes, la qual cosa es duu a terme al marge de les cadenes de distribució, amb un valor afegit de qualitat, de tecnologies no perjudicials al medi ambient i d'incorporació de sous justos. El volum de vendes de les setze botigues de comerç just i solidari de les illes, l'any 2003, va ser de 498 milers d'euros, xifra que suposà un increment del 29,1% en relació amb l'any anterior. La nova ubicació d'algunes botigues a llocs més comercials i el fet que s'han obert nous punts de venda han fet possible aquest creixement. En total, hi participen 188 voluntaris i 10 persones contractades. (Vegeu el quadre III-129)

QUADRE III-129. INICIATIVES DE COMERÇ JUST I TENDES SOLIDÀRIES: XIFRES D'INGRESSOS (MILERS D'EUROS) (2001-2003)

Botigues obertes	2001	2002	2003	% var. 03/02	Voluntaris	Contractats
S'Altra Senalla (Palma)	141,9	134,1	175,6	30,9	40	3
Intermón (Palma)	36,3	27,5	36,2	31,7	20	0
Fundació Vicenç Ferrer (Palma, Peguera i aeroport)	116,0	111,8	134,0	19,9	20	3
Casal de la Pau-S'Altra Senalla (Manacor)	25,2	29,0	31,6	8,8	16	1
Caputxins (Palma)	7,2	6,5	6,9	6,0	20	0
Finestra al Sud-S'Altra Senalla (Inca)	20,55	15,40	24,8	61,2	12	2
Total de Mallorca	347,0	324,3	409,1	26,2	128	9
Menorca	76,7	61,5	88,8	44,5	58	1
S'Altra Senalla Menorca (7 botigues)						
Eivissa	—	—	—	—	2	—
S'Altra Senalla Eivissa (inici d'operacions: 2003)						
Total de les Illes Balears	423,7	385,8	497,9	29,1	188	10

Font: memòries de les entitats i elaboració pròpia.

8.4.2. LES INICIATIVES MEDIAMBIENTALS I D'INSERCIÓ SOCIOLABORAL

Les iniciatives d'inserció laboral per a persones en situació de risc d'exclusió social sorgeixen, any rere any, d'institucions i de particulars, que constitueixen societats mercantils. (Vegeu el quadre III-130)

Aquestes societats duen a terme una sèrie de projectes de caire productiu que comprenen un seguit d'activitats, com són recuperar roba de segona mà; fabricar mobles amb fusta recuperada; restaurar joguetes;

emmarcar quadres; fer treballs de neteja, de jardineria o d'impremta; recollir i tractar residus sòlids; preparar menjars i cuinar, fer treballs ecològics, etc. Aquestes activitats permeten crear ocupació en els seus tallers per a persones en situació de risc de marginació social. El total d'ingressos que han obtingut durant l'any 2003 han estat de 5.737,34 milers d'euros. Mallorca representa el 88,8% del total; Menorca, el 10,6%, i Eivissa, el 0,6%. La incorporació, enguany, de noves entitats i empreses ja existents distorsiona el creixement interanual global; en tot cas es pot estimar que aquest s'acosta al

	2001	2002	2003	% var. 03/02	contractats	Participis i becaris	voluntaris
QUADRE III-130. INICIATIVES MEDIAMBIENTALS I D'INSERCIÓ SOCIOLABORAL (PERSONES EN SITUACIÓ RISC D'EXCLUSIÓ) (INGRESSOS EN MILERS D'EUROS) (2001-2003)							
Càritas Mallorca	278,78	306,41	314,89	2,77	2	127	74
Tendes Filosa, Botiga Missió, Vidauba i Tallers	337,57	375,38	410,21	9,28	230	28	8
Fundació Social La Sapiència							
Fundació Deixalles	—	—	3207,00	—	71	69	20
Teula. Associació Deixalles Sóller	—	—	418,00	—	19	18	—
Mallorca Verda (societat coop. limitada)	—	—	24,63	—	4	—	—
Fundació Natzarret (impremta)	—	206,97	240,02	15,97	7	—	—
Grec (Grup d'Educadors de Carrer)	—	—	7,22	—	4	16	—
Support Social (societat cooperativa)	—	—	s/d	—	3	—	—
Ecoprest (SL laboral)	—	—	210,00	—	13	—	—
Associació Ateneu Alcari	—	—	266,05	—	24	—	—
Mallorca	616,35	888,76	5.098,02	—	377	258	102
Càritas Menorca-Tallers Mestral	352,70	533,08	602,85	13,09	11	18	62
Menorca	352,70	533,08	602,85	—	11	18	62
Càritas Eivissa-Es Magatzem	47,07	38,61	36,47	-5,55	12	18	—
Eivissa	47,07	38,61	36,47	—	12	18	—
Total de les Illes	1.016,12	1.460,45	5.737,34	—	400	294	164

Font: Guia d'iniciatives d'economia social i solidària, memòria de les entitats, i elaboració pròpia.

10% en relació amb l'any 2002. Les persones contractades han estat 400; 294, les que han seguit algun procés d'inserció cobrant una beca. El nombre de voluntaris i de col·laboradors ha estat de 164. En aquest exercici, en conjunt, ha continuat millorant l'autonomia financera d'aquestes institucions, i han superant els ingressos propis, per prestació de serveis i de vendes, als procedents de subvencions.

8.4.3. LES INICIATIVES D'INSERCIÓ DE PERSONES AMB DISCAPACITAT

Aquest apartat inclou les iniciatives que, sota l'aixopluc d'institucions i d'empreses, tenen com a objectiu la inserció de les persones amb discapacitat mentals i físiques mitjançant activitats productives remunerades. L'Organització Nacional de Cecs (ONCE) és l'organització de caràcter estatal amb implantació a les Illes més destacada, tant pel volum de generació d'ingressos com per les persones a què dona treball. En conjunt, les iniciatives recollides, durant l'any 2003, han generat 87.984 milers d'euros, i han mantingut 1.274 llocs de feina i 1.270 places de becaris dotades econòmicament. La forma jurídica d'aquestes iniciatives és diversa, des de societats limitades o societats unipersonals fins a fundacions, i desenvolupen activitats econòmiques que comprenen diversos sectors. (Vegeu el quadre III-131)

8.4.4. LA XARXA DE RECUPERADORS D'ECONOMIA SOLIDÀRIA (AERESS)

La xarxa de recuperadors de residus, que està integrada dins la Xarxa

d'Economia Social i Solidària (REAS) d'Espanya, és una associació d'àmbit estatal implantada a vuit comunitats autònomes i que agrupa 24 entitats diverses dedicades a iniciatives d'inserció social i d'educació mediambiental. Fan tasques de recollida i de manipulació de materials procedents de residus sòlids urbans (RSU). Els beneficis obtinguts es destinen a crear nous llocs de feina i a donar suport a iniciatives solidàries. A les Illes, la Fundació Deixalles de Mallorca té les delegacions següents: Palma, Felanitx, Sóller, Llevant (Artà) i Calvià; a Menorca: els Tallers Mestral de Ciutadella i de Maó. Durant l'any 2003, la Fundació Deixalles ha atès demandes de 652 persones, 260 de les quals han aconseguit treball. En conjunt, aquestes entitats han recollit 3.361 tones de residus sòlids urbans.

8.4.5. LA XARXA D'ECONOMIA ALTERNATIVA I SOLIDÀRIA (REAS)

És una xarxa de xarxes, sense ànim de lucre, constituïda a escala estatal i que integra 117 empreses i entitats. Té l'objectiu de fomentar i de potenciar les iniciatives empresarials que es desenvolupen en el marc del codi ètic que ve determinat per la Carta per a un món solidari. La Xarxa d'Economia Alternativa Solidària de les Balears té associades deu entitats, que, en conjunt, han generat, durant l'exercici 2003, 10.468 milers d'euros, xifra que suposa quasi bé duplicar la de l'any 2002, fet motivat, principalment, per la incorporació de noves entitats. (Vegeu el quadre III-132)

QUADRE III-131. INICIATIVES LABORALS D'INSERCIÓ PERSONES AMB DISCAPACITATS

	2002	2003	% var. 03/02	contractats	Participis voluntaris i becaris
ONCE (Organització Nacional de Cecs)	84.895,21	81.802,83	-3,64	749	1.230
Fundació Amadip-Esment		3.770,00		311	
Sempre Verd, SL		s/d		20	
Balear de Reparto, Sociedad Unipersonal		1.000,00		68	
Estel Nou-Associació Asanideso		412,44		24	40
Per Envant, SL		132,00		19	
Soporte Informático de Baleares, SL		92,00		16	
Vàlids Artesans, SL		429,27		42	
Mallorca	84.895,21	87.638,55		1.249	1.270
Cap de Llevant, SL (Asinpros)		345,52		25	
Menorca		345,52		25	
Total de les Illes	84.895,21	87.984,07		1.274	1.270

Font: Guia d'iniciatives d'economia social i solidària, memòria de les entitats i elaboració pròpia.

QUADRE III-132. XARXA D'ECONOMIA ALTERNATIVA I SOLIDÀRIA (REAS), ILLES BALEARS (2001-2003)

	2001	2002	2003	% var. 03/02
Ingressos* (milers d'euros)	5.563	5.373	10.468	94,8

Font: dades de la xarxa d'economia alternativa i solidària.

(*) Estimacions.

Integrants de REAS Balears:	Activitat economicosocial
Associació Deixalles Sóller	: inserció sociolaboral i recuperació de RSU
Fundació Deixalles Palma	: inserció sociolaboral i recuperació de RSU
Associació Ateneu Alcari	: inserció sociolaboral de les dones
Càritas Mallorca	: comerç just, inserció sociolaboral i recuperació
Ecoprest	: ecomissatgers
Associació S'Altra Senalla	: comerç just
Tallers i Fundació Mestral-Menorca	: inserció sociolaboral, recuperació de RSU, comerç just
Fundació Social La Sapiència	: atenció a les persones en risc d'exclusió i als immigrants
Amadip-Esment	: atenció a les persones amb discapacitats intel·lectuals
Cuidado y Salud	: atenció i ajuda a domicili
Organització REAS-Balears	: organització d'altres projectes: Engresca, Eticentre

La Xarxa d'Economia Alternativa Solidària de les Balears, durant l'any 2003, ha continuat desenvolupant el projecte Eticentre, que té com a marc de referència l'àmbit de la responsabilitat social de les empreses i els criteris ètics. Hi han participat nou empreses, que han treballat la incorporació en la seva organització d'alguns aspectes de l'RSE. Al mateix temps, el servei d'orientació empresarial Engresca dona suport a iniciatives d'economia solidària i té tres persones contractades.

8.4.6. ELS FONS DE COOPERACIÓ

Els fons de cooperació i solidaritat són entitats que tenen personalitat jurídica pròpia i que agrupen, com a socis, entitats públiques i privades. Tenen com objectiu social gestionar els recursos que reben dels ajuntaments i dels consells insulars per tal de destinar-los a programes de desenvolupament en el Tercer Món, que bàsicament s'enfoquen en tres línies d'actuació:

pament en el Tercer Món, que bàsicament s'enfoquen en tres línies d'actuació:

- projectes per crear infraestructures,
- fons rotatius de crèdits,
- projectes de capacitació i de formació.

L'evolució 1999-2003 dels recursos gestionats pels fons que hi ha a les Balears mostra una tendència creixent. L'any 2003, els ingressos han sumat 4.211,7 milers d'euros, xifra que suposa un increment del 5,4% en relació amb el 2002. Per fons, Mallorca i Menorca presenten increments del 8,2% i del 4,3% respectivament, mentre que Eivissa té una disminució de l'1,4%. A Espanya, els vuit fons existents han gestionat 11.739,7 milers d'euros, quantitat que suposa, en conjunt, un increment total del 9,5%. (Vegeu el quadre III-133)

**QUADRE III-133. FONS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT, ILLES BALEARS
(INGRESSOS GENERATS) (1999-2003)**

	1999	2000	2001	2002	2003	% var. 03/02
Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació						
Ajuntaments	49	49	49	49	50	
Socis institucionals	2	2	2	6	7	
Socis col·laboradors privats	1	2	9	10	9	
Totals de Mallorca	1.558,4	2.103,5	2.731,6	2.275,3	2.462,7	8,2
Fons Menorquí de Cooperació						
Ajuntaments	8	8	8	8	8	
Socis institucionals	2	2	2	2	2	
Socis col·laboradors privats	22	35	32	32	33	
Totals de Menorca	254,2	643,1	746,0	924,3	963,7	4,3

Continua

**QUADRE III-133. FONTS DE COOPERACIÓ I SOLIDARITAT, ILLES BALEARS
(INGRESSOS GENERATS) (1999-2003)**

	1999	2000	2001	2002	2003	% var. 03/02
Fons Pitiüs d'Eivissa-Formentera						
(constituït el desembre del 1999)						
Ajuntaments	3	3	3	3	3	
Socis institucionals	1	2	2	2	2	
Socis col·laboradors privats	8	9	11	14	15	
Total d'Eivissa-Formentera	0	631,1	770,2	796,4	785,3	-1,4
Total de les Balears	1.812,7	3.377,7	4.247,9	3.996,1	4.211,7	5,4
Fons Solidaritat de l'Estat						
Recursos econòmics	6.600,9	8.648,6	10.185,1	10.717,0	11.739,7	9,5
Participació Balears respecte de l'Estat (%)	27,5	39,1	41,7	37,3	35,9	

Font: Fons Mallorquí de Cooperació i Solidaritat, Fons Pitiüs i Fons Menorquí de Cooperació, i elaboració pròpia